N°. 363. **DE GRONDWET.** 1854.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels. . . . . ƒ 1.00.
Voor elken regel meer. . . . . „ 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.
Aankondigingen van geboorte, huwelijken en overlijden, worden geplaatst tegen betaling van ƒ 1, het zegelregt daaronder begrepen.

WOENSDAG 26 JULIJ.

UITGEVER-DIRECTEUR:
C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.
Hoofd-Correspondenten M. Schooneveld en Zoon, Beurssteeg, te Amsterdam.
Brieven franco aan het Bureau De Grondwet.
Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . . . ƒ 4.50.
Voor de overige steden des Rijks . . . . „ 5.50.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indie:
VAN HAREN NOMAN EN KOLFF, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het abonnement ƒ 70, Ned. Cour.

BERIGT.

Een vreeselijke brand heeft het gehucht *„Het kloosteri"*, gemeente Ambt Vollenhoven bijkans vernield. Voor weinige jaren trof die gemeente een gelijk lot.

Op vereerend verzoek belast zich de Redactie van *„de Grondwet"* met de ontvangst van alle giften, bestemd om den nood der ongelukkige van huisvesting en have beroofde ingezetenen te lenigen, zullende van de ingekomen giften behoorlijke verantwoording gedaan worden.

De wijze, waarop de heer STOLTE zijne koloniale beginselen tracht te verdedigen door *persoonlijke aanvallen* tegen zijne bestrijders in de Kamer, die reeds naar behooren gequalificeerd zijn, heeft teregt de verontwaardiging der Kamer gaande gemaakt. Wij gelooven dan ook, dat de heer STOLTE door de publieke opinie geoordeeld is.

Maar de heer STOLTE heeft van dat onwaardige, en eigenlijke groote zwakheid verradende middel ook gebruik gemaakt tegen personen, die, omdat zij in de Kamer geen zitting hebben, niet onmiddellijk konden antwoorden. De heer VITALIS, wiens uitnemende geschriften zooveel hebben bijgedragen tot toelichting van het stelsel, waarover in Indie een ondoordringbare sluijer wordt geworpen, is een dier aangevallenen; en het is met genoegen, dat wij de bijzondere aandacht onzer lezers vestigen op den brief, dien deze heer gemeend heeft aan den heer STOLTE te moeten rigten.

Aan den heer Stolte, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Mijnheer!

Aan het slot van de redevoering, door u, in de zitting der Tweede Kamer van 19 dezer uitgesproken, hebt gij u ten mijnen aanzien eene krenkende insinuatie veroorloofd, welke ik niet zonder antwoord mag laten.

Den heer Sloet tot Oldhuis beantwoordende, zeidet gij: „Ik "verzoek hem mij niet meer op eene lijn te stellen met den "suikerfabrikant, gewezen inspecteur der cultures, Vitalis; mijne „loopbaan is niet de zijne geweest, en dat is alles wat ik *in "eene publieke discussie* daarover zal zeggen."

Deze woorden, en bovenal de toon van verachting, waarvan ze vergezeld gingen, verrassen mij in dubbele mate.

Vooreerst, omdat ze ten eenemale tot de zaak niets afdoen en niet het geringste argument weêrleggen van mijne brochure: „Over het Cultuurstelsel," die door uwen achtenswaardigen ambtgenoot geplaatst werd tegenover uwe, hier en daar zelfs belagchelijke lofzangen op den tegenwoordigen gang van het binnenlandsch bestuur der Javasche residentiën.

Ten tweede: omdat indien gij, bij de onmogelijkheid om de feitelijke feiten te ontzenuwen, die in mijn geschrift zijn bijgebragt, op mijn persoon, het stelsel van verdachtmaking hebt willen toepassen, het *u* minder dan iemand betaamde tot dergelijk onbetamelijk middel toevlugt te nemen.

Gij hebt toch niet kunnen vergeten, mijnheer! dat het in de maand Mei 1834 — tijdens de reis van den gouverneur-generaal in de residentiën Tagal en Pekalongan, die sedert den eersten Januarij van dat jaar aan mijn bestuur waren toevertrouwd — alleen op mijne aanvraag was dat Z. Exc. u benoemde tot secretaris te Pekalongan; dat ik u, bij uwe aankomst aldaar, in mijn huis ontving, en dat ik er mij een wezenlijk genoegen uit maakte, jegens u de gastvrijheid uit te oefenen, tot dat gij u in een ander huis hebt kunnen vestigen.

Evenzeer moet gij u herinneren, dat, later, toen gij om eene schadeloosstelling verzocht voor den tijd, gedurende welken gij den *landraad* hebt gepresideerd, *mijn advies* noodig was, om u die te doen bezorgen en dat ik — om mijne tevredenheid te betoonen over den ijver, welken gij gedurende de vijf maanden van uwe dienst onder mijne bevelen bewezen had — mij haastte om uw verzoek zeer warm te ondersteunen, en dat het Gouvernement u daarop de gevraagde schadeloosstelling toekende.

Ziedaar de eenige relatiën, welke tusschen ons bestaan hebben, en gij, mijnheer! zult wel willen bekennen, dat zij van een aard zijn, die uwe in de lucht zwevende, nogtans beleedigende insinuatie alles behalve regtvaardigen.

Overigens kan ik — met ter zijde stelling van de onaangename wijze, waarop gij 't hebt gedaan — *met u* herhalen, dat wij beiden niet op dezelfde administratieve lijn geplaatst waren... aangezien gij mijn ondergeschikte zijt geweest; en indien uwe loopbaan sedert niet de mijne was, dan is het, omdat de uwe u *verrijkt heeft*, terwijl de schoonste jaren mijns levens gewijd waren aan eene ijverige deelneming in den arbeid, waaruit de schoone millioenen voortspruiten, die de fortuin van het moederland uitmaken.

Daar uwe woorden ten aanhoore der Natie werden uitgesproken, zult gij het niet euvel duiden, mijnheer! dat ik aan dezen brief openbaarheid geve, tevens in de hoop, dat hij u moge aansporen om mede publiek te maken, hetgeen gij alsnog meenen mogt ten mijnen aanzien te kunnen zeggen.

Gelief inmiddels, mijnheer, de betuiging mijner hoogachting aan te nemen.

's Gravenhage, 24 Julij 1854. L. VITALIS.

Wij gelooven, dat deze brief geenerlei toelichting behoeft, om den aard van den aanval te constateren, waartoe de heer STOLTE de Tweede Kamer der Staten-Generaal niet onwaardig achtte. Inderdaad: Neêrlands hoofdstad mag op dergelijke Vertegenwoordigers zich wel zeer beroemen!

DE MINISTER VAN KOLONIEN TEGENOVER HET BEKLAG VAN DEN HEER VAN VLIET.(1)

II.

Het *tweede* punt van beklag betreft *het gebeurde in de Preanger-Regentschappen.* Hier geldt het een niet minder gewigtig beginsel dan dat bij de ontzetting uit het procureurs-ambt betrokken, te weten: zekerheid van persoon en goed in 's Rijks O. I. bezittingen.

Wij laten ter zijde de nevenpunten; bijv. de vraag: of de vriendelijke ontvangst, door den heer VAN VLIET bij den Resident genoten, en de daarop gevolgde plaatsing op des Residents bureau, niet de strekking hebben gehad hem te bewegen van de regts-voorspraak van den Chinees af te zien, en of de te leur stelling des Residents op het vernemen, dat de adressant den Chinees was blijven ter zijde staan (2), niet de ware beweegreden van des Residents handelingen geweest is. Wij houden ons enkel aan de hoofdpunten, en wel gelijk die in de stukken, afkomstig van het Gouvernement, vermeld worden. Deze komen hierop neder: De heer VAN VLIET had zich belast met de regts-voorspraak, in appel, van een Chinees, tot zware boete veroordeeld door den Landraad te Tjanjor, hoofdplaats der residentie Preanger-Regentschappen. Hij had zich te gelijker tijd te Tjanjor met der woon gevestigd, en wel met voorkennis en toestemming van den Resident. Immers, zijn deze voorkennis en toestemming opgesloten in des adressants plaatsing door den Resident op zijn bureau, gepaard aan des Residents verstrekking van koelies (vervoerlieden) aan den adressant, om zijne have en goed naar Tjanjor te brengen. Een Resident, een vast ingezeten van N. I. op zijn eigen bureau werkzaam stellende, en tevens koelies verstrekkende, om diens have en goed te vervoeren naar de plaats waar het bureau is gelegen, geeft gewis verlof tot inwoning op die plaats, terwijl hij, die zulk eene aanstelling aanvaart en tevens zijne have en goed doet overbrengen naar de plaats, waar hij werkzaam is gesteld geworden, zich aldaar met der woon vestigt. Welnu, de Resident acht zich gekrenkt door hetgeen door den adressant, ten behoeve van zijnen cliënt, voor den Raad te Batavia was voorgedragen (3): hij ontneemt hem uit dien hoofde niet enkel de plaats op zijn bureau, — iets, hetwelk op zich zelf voorzeker reeds eene harde straf daarstelt — maar beveelt ook, dat de heer VAN VLIET de residentie Preanger-Regentschappen « ontruime »; en niet alleen dat hij dit bevel eigenmagtig doet ten uitvoer leggen, maar de ten uitvoerlegging er van heeft plaats gehad op de meest gruwzame wijze. Men bedenke wat het moet wezen, op Java, voor een Europeaan, uit de plaats zijner inwoning verwijderd te worden, onder gewapend geleide van inlanders, en met terugblijve van have en goed; en dat wel te paard, op het heetst van den dag, zonder voorzien te zijn van eenig linnen; wat het moet wezen, op Java, voor een welopgevoed Europeaan, niet van eenig strafregterlijk vergrijp beticht, aan het welbehagen van gewapende inlanders overgeleverd te zijn. Werkelijk vinden wij dan ook in de voorhanden stukken, dat de heer VAN VLIET, onder weg, door zijn geleide is gebonden en mijlen ver te voet vervoerd geworden. (4)

In kantteekening 23 op de ministeriële nota van October 1850 wordt een beknopt, maar luide tot het gemoed sprekend, verhaal gegeven van het gebeurde. De bijzonheden, bij dat verhaal medegedeeld, geheel in het midden latende, blijft er ten deze: *bevel van den Resident der Preanger-Regentschappen, eigener autoriteit, aan een Nederlander, vast ingezeten van Ned.-Indië, en met der woon in de residentie Preanger-Regentschappen gevestigd, tot ontruiming der residentie, en gevankelijke wegvoering op zijnen last* (zoo wij ons niet vergissen veertien dagen lang) *onder opzigt van gewapende inlanders; terwijl des verwijderden have en goed te Tjanjor bleven, en hij onder weg is gebonden; een en ander, louter omdat de Resident zich gekrenkt achtte bij een regtsvoorspraak te Batavia.*

Derhalve is het hier de vraag:

1°. Of de Resident, eigener autoriteit, bevoegd was tot het bevelen van ontruiming zijner Residentie, in het algemeen, en in het bijzonder: aan een vast ingezeten van Ned. Indië, die met der woon in zijne residentie was gevestigd?

2°. Of de Resident, die bevoegdheid eigener autoriteit bezittende, *de aangevoerde reden het gebruik maken er van regtvaardigt*, en of hij het bevel tot ontruiming, eigener autoriteit, vermogt ten uitvoer te doen leggen?

3°. Of de wijze, waarop het bevel is ten uitvoer gelegd, regtmatig is; in het bijzonder: of het is geoorloofd een Europeaan, vooral bij een niet strafregterlijk geval, onder geleide (opzigt) van inlanders te doen vervoeren, en dat wel een afstand van méér dan 100 Engelsche mijlen? — Of een Europeaan, op Java, mag vervoerd worden te paard, en midden op den dag, d. i.: op het heetst gedeelte? — Of er voor de achter gebleven have en goed geen zorg had moeten gedragen worden, zij het de zorg, welke de autoriteit behoort te hebben voor de have en het goed, toebehoorende aan hen, die toevallig of moedwillig afwezig zijn, zonder order op hunne zaken gesteld te hebben, eene vraag van te meer belang, ten deze, dewijl de achtergebleven have en goed, bij eenen brand te Tjanjor, eene prooi der vlammen zijn geworden; althans naar den adressant, van ter zijde, is geschreven? Het blijkt niet, dat er eenig onderzoek heeft plaats gehad naar hetgeen van des adressants have en goed is geworden.
4°. Of er gezet onderzoek is gedaan hoe het gewapend geleide van den heer VAN VLIET er toe is gekomen, hem te binden en 7 Eng. mijlen te voet te vervoeren?

De Minister bespreekt niets van dit alles; hij behandelt niet één der menigvuldige vraagpunten, die het gebeurde in de Preanger-Regentschappen oplevert. Hij betuigt enkel: des adressants gedrag jegens den Resident was « laakbaar »; zonder te betoogen waarin het laakbare zou gelegen zijn. Hij zegt, dat dit laakbare zou hebben « aanleiding » gegeven tot het bevel van den Resident om de Preanger-Regentschappen te ontruimen, en dat het geven van dit bevel « steunde op bestaande en openbaar gemaakte verordeningen »: maar stelt niet bekend: hoe de door hem bedoelde « aanleiding » het gebeurde regtvaardigt, noch krachtens welke ...

---

(1) Zie onze courant van 21 dezer.

(2) Hierbij verdient overweging, dat het door den Heer van Vliet, ten behoeve van den Chinees, bestreden vonnis van den Landraad, *in appel is vernietigd.*

(3) Zoo wij ons niet vergissen, bleek uit het Proces-Verbaal der zitting van den Landraad, behoorende tot den bundel proces-stukken, dat de getuigen *à charge* — allen inlanders — gedeeltelijk spionnen waren van den Resident, Voorzitter van den Landraad, alsook dat van diegenen, welke niet behoorden tot deze categorie, van wege den Landraad is gezegd geworden: dit en dat heeft plaats gehad — is u zulks bekend? en is er eerst tot beëediging overgegaan nadat bevestigend antwoord was gegeven. Deze wijze van instructie is bij de regtsvoorspraak in appel, natuurlijk bestreden, en het is op die bestrijding, dat doelen de zinsneden in de ministeriële nota, luidende:

„In zijne conclusie van eisch, ingediend bij den Raad van Justitie te Batavia, heeft hij echter den genoemden Resident, zoo mede den inlandschen Officier van Justitie, vooringenomenheid, partijdigheid en weinig minder dan subordenatie van getuigen ten laste gelegd." (9

„Na van den inhoud van dit stuk te hebben kennis verkregen, heeft de gezegde Resident officieel aan den Gouverneur-Generaal kennis gegeven, dat hij het verblijf van van Vliet op zijne hoofdplaats Tjanjor, in verband tot de ingebragte beleedigingen tegen den landraad, waarvan de Resident Voorzitter is, als gevaarlijk beschouwende (10, hem had gelast de residentie te verlaten (11, waarop homologatie werd verzocht." (12

De heer van Vliet heeft deze zinsneden der ministeriële nota bij kantteekeningen 9, 10, 11 en 12 op afdoende wijs wederlegd en allen, die geroepen zijn in deze zaak te oordeelen, verzoeken wij die na te lezen.

(4) De afstand van Tjanjor tot de grenzen van Cheribon beloopt ruim 100 Eng. mijlen. Wij lezen in een extract uit het officieel berigt van den Resident der Preanger-Regentschappen aan den Gouv.-Generaal, opgenomen bij het Indisch besluit van 13 Jan. 1844 (bij de afgedrukte stukken medegedeeld): *„dat de heer van Vliet, onder weg, een touw is om den arm gedaan, en ongeveer zeven palen* (mijlen) *te voet is vervoerd.*

tens welke verordening het bevel tot ontruiming, eigener autoriteit, door den Resident vermogt gegeven te worden. Eerst in de geleidende missive aan de Kamer van 19 Julij jl., voert de Minister iets aan tot staving van zijne uitdrukking bij de «inlichtingen» van 5 Maart 1853: *dat het bevel tot ontruiming der Preanger-Regentschappen* steunde op *bestaande en openbaar gemaakte verordeningen*; waarschijnlijk omdat het ook de aandacht had getrokken der commissie voor de verzoekschriften, dat de minister was in gebreke gebleven de door hem bedoelde «verordeningen» te noemen. Daarvan toch is melding gemaakt geworden in het verslag dier commissie van 23 Mei jl., en het is in antwoord op deze aanmerking, dat der Kamer bij die geleidende brief, wordt medegedeeld: «dat met de verordeningen, waarop steunde het bevel tot ontruiming der «*Preanger-Regentschappen*, is bedoeld de publicatie van «den 9 Januarij 1821 (*Indisch Staatsblad* n°. 6), welke «trouwens bereids is aangewezen in mijne nota voor den «Raad van Ministers, *waaraan ik de vrijheid nam te refereren*.»

Met de «verordeningen» bedoelde de Minister derhalve eene enkele verordening! Nog méér: de verordening door den Minister aangewezen was in onbruik geraakt sedert 1830, was — althans niet meer in volle werking in 1843; ja, aangenomen niet toegegeven, — zij waren ook toen nog in volle werking: zij was niet van toepassing ten deze.

Beschouwen wij de publicatie van nabij. Het hoofd luidt, woordelijk: PUBLICATIE *omtrent het drijven van handel, voor Europesche ingezetenen, in de Preanger-Regentschappen*. De inhoud verbiedt aan Europesche ingezetenen van Ned. Indie in of op de Residentie Preanger-Regentschappen handel te drijven, noch zich aldaar op te houden, zonder daartoe te hebben verkregen eene schriftelijke vergunning van den Resident. Derhalve is de publicatie gerigt *tegen het drijven van handel* door Europesche ingezetenen van Ned. Indie in de Preanger-Regentschappen, en verbiedt zij den Europeanen het drijven van handel en het vertoef in de Preanger-Regentschappen, buiten vergunning van den Resident. Hoe vreemd dit ook moge klinken: de titel en inhoud der publicatie laten geen andere opvatting toe. Ook is de *ratio legis* duidelijk voor ieder, die de geschiedenis van Java eenigzins kent. De commissarissen generaal ELOUT, VAN DER CAPPELLE en BUISKES hadden aanvankelijk de culturen van stapel-producten op Java, uitgenomen in de Preanger-Regentschappen, schier van alle banden bevrijd. Die vrijheid had eene klasse van Europesche ingezetenen doen ontstaan, bekend onder den naam van «opkoopers», welke het eiland doorreisden in alle rigtingen, met het doel om van de Javanen de producten te koopen, die zij hadden geoogst of zouden oogsten. Deze «opkoopers» werden verdacht hunnen handel uit te strekken tot de Preanger, alwaar de Javanen geen vrije beschikking hadden verkregen over de productie van den grond door hen verbouwd, en het is ten einde daarin te voorzien, dat bij de publicatie van 1821 wordt verboden in- of op de Preanger-Regentschappen handel te drijven buiten verlof van den Resident. Dat daarbij is gevoegd: het verbod om zich aldaar buiten verlof van den Resident «op te houden», is zeer natuurlijk; dewijl anders, onder voorgeven, dat men om redenen van gezondheid of tot uitspanning vertoefde, gemakkelijk producten zouden hebben kunnen opkoopen, te meer omdat de grenzen der Preanger-Regentschappen zóó uitgestrekt en van zulk eenen aard zijn, dat heimelijke uitvoer niet zeer moeijelijk was, vooral niet in dien tijd (5). — Langzamerhand werd echter de vrije beschikking der Javanen over de producten hunner velden meer en meer beperkt: de Graaf VAN DEN BOSCH heeft alle vrije beschikking opgeheven. — Naar mate het Indische bestuur de vrije beschikking beperkte, was het getal opkoopers verminderd: toen het Ind. Bestuur alle vrije beschikking ophief, bleven er geen «opkoopers» meer bestaan. Van dien tijd af raakte, mitsdien, de publicatie, waarvan hier sprake is, in onbruik.

Dit een en ander betreffende die publicatie schijnt, in der tijd, ook den Procureur-Generaal bij het Indisch-Hoog-Geregtshof voor den geest gezweefd te hebben. Immers schrijft hij in zijne «consideratie en berigt» aan den Gouv.-Generaal, ter zake van het den Heer VAN VLIET in de Preanger-Regentschappen bejegende: «dat, in het midden «latende de beslissing: 1°. of nog in volle werking kan «worden geacht te zijn de voorschreven verordening van «1821 nadat was afgekondigd de publicatie van 10 Januarij «1834 (St.bl. n°. 3), en 2°. aannemende, dat zulks het «geval was, of dan nog de Resident geregtigd was van «de verordening van 1821 zoodanig gebruik te maken, «als hij gedaan heeft, zonder vooraf 's Gouvernements «welbehagen te hebben gevraagd» enz. De twijfel in deze regelen vervat, heeft des te meer beteekenis, dewijl zij een gedeelte uitmaken van een stuk, waarin de handelingen van het Preanger-Bestuur ten opzigte van den Heer VAN VLIET bij uitstek worden verbloemd.

Stellen wij echter het al of niet in volle werking zijn der publicatie eens ter zijde, en laten wij nagaan of zij toepasselijk was op den adressant. — De heer VAN VLIET was geen handelaar; hij dreef geen handel in- of op de Residantie Preanger-Regentschappen. Daarbij was hij, gelijk reeds boven is opgemerkt, met voorkennis en toestemming van den Resident inwoner geworden van Tjanjor, hoofdplaats der Preanger-Regentschappen: hoe zou derhalve de publicatie van 1821, n°. 6 — aangenomen dat zij in 1843 nog in volle werking ware — op hem van toepassing hebben *kunnen* zijn? Wij verklaren, in gemoede, dat niet te vatten.

Maar gesteld — volstrekt niet toegegeven — dat de publicatie van 1821, n° 6, van toepassing ware op den heer VAN VLIET, — als ook, dat de Resident — bevoegd ware te beoordeelen: of eene regts-voorspraak, geschiedt bij den Raad van Justitie te Batavia, krenkende, en of uit dien hoofde het verblijf van den heer VAN VLIET te Tjanjor gevaarlijk was: vermogt de Resident het bevel tot ontruiming, ook *eigener authoriteit*, met geweld ten uitvoer te doen leggen; — vermogt hij, de verwijdering doen plaats grijpen onder opzigt van inlanders?

Insgelijks omtrent deze zoo gewigtige punten bewaart de Minister een diep stilzwijgen. De reden daarvan ligt voor de hand. Het is de volstrekte onmogelijkheid, om met eenigen schijn van goede trouw eene enkele verordening aan te wijzen, zij het ook eene in onbruik geraakte, waarbij *dat* wordt toegestaan. — Het tegendeel, dat de Resident der Preanger-Regentschappen de bevoegdheid niet bezat, blijkt bepaald: *Vooreerst*, eindigt de publicatie van 1821, n° 6, met de volgende woorden: «*alles* sub poene «van zoodanige arbitraire dispositie, *als het Gouvernement* «*in elk geval*, naar gelang de omstandigheden van de con«traventie zal vermeenen te behooren».... *Ten tweede*, verbieden de (nieuwe) Bataviasche statuten, titel: *van officieren en geregtsdienaren*, art. 18 en 22, transport van Europeanen, enkel onder opzigt van inlanders....

Met ernst vragen wij: heeft de minister niet doorgedacht, toen hij zich neêrzette, om aan het besluit der Kamer te voldoen, of wilde hij de Vertegenwoordiging slechts een quasi-antwoord geven?

In weêrwil echter van de dorheid der ministeriële ophelderingen aan de kamer, is het gedeelte er van betreffende het gebeurde in de Preanger-Regentschappen toch van zeer veel belang ten dienste der waarheid; want er blijkt uit (iets, dat ook in de Min. nota van October 1850 wordt vermeld, en derhalve niet door den Minister voor de kamer *kon* verzwegen worden, dewijl die nota aan den heer VAN VLIET was ter hand gekomen) «dat de maatregelen door den Resident der Preanger Regentschappen ten opzigte van den adressant genomen, *niet* zijn gehomologgeerd geworden «door den Gouv.-Generaal», alsook, dat nu het gebeurde in de Preanger Regentschappen «den adressant door een Gouv.-Gen. plaatsing in 's lands dienst is aangeboden geworden.» — Wij vertrouwen, dat de benoemde commissie tot onderzoek der ministeriële «inlichtingen» het noodige zal doen opdat tot klaarheid gebragt worde: hoe laakbaar gedrag aan de zijde aan den heer van VLIET, gepaard aan de bevoegdheid aan de zijde van den Resident tot hetgeen den heer VAN VLIET werd aangedaan — een en ander in eene mate, dat de minister *handhaaft* des Gouv.-Gen, en zijner voorgangers beschikkingen ten opzigte van de beklaagschriften van den adressant (6) zijn over een te brengen met het feit, dat des residents handelingen niet zijn gehomologeerd geworden»; en hoe hetgeen omtrent den heer VAN VLIET wordt aangevoerd in de ministeriële nota van 1850, is over een te brengen met aanbieding door den Gouv.-Gen. om hem in 's lands dienst te plaatsen. De Gouv.-Gen. toch behoort zich niet op te werpen als bemiddelaar tusschen ambtenaren en ingezetenen: vooral niet bij beklag wegens verkorting der zekerheid van persoon en goed; nog minder vermag, «plaatsing in 's lands dienst» als middel gebruikt te worden om, onder omstandigheden als die ten deze «te gemoet te komen.» Wij kunnen ons voorstellen, dat de regering tot de overtuiging gekomen zijnde, dat er verongelijking van Staatswege is aangedaan, en den verongelijkte de noodige bekwaamheid toekennende, *bij wege van herstel en vergoeding*, plaatsing aanbiedt in 's lands dienst: niet dat zulk eene aanbieding geschiedt in weerwil dat ingebragt beklag, waarbij geheel de personaliteit van de belanghebbende is betrokken; wordt verworpen.

Ten besluite van onze beschouwing omtrent dit punt van beklag, vestigen wij hier de aandacht op het gedeelte van het adres tot «tegenspraak», waarbij de ministeriële «inlichtingen» ter zake van het gebeurde in de Preanger-Regentschappen worden besproken. Onder verwijzing daarnaar zullen wij alleen nog doen opmerken, dat volgens de Indische verordeningen de Indische Regterlijke-Magt niet vermogt, en ook thans niet vermag (7) kennis te nemen van het den adressant in die residentie wedervarene, zonder verlof van den Gouv.-Gen. en dat dit verlof, ofschoon door den heer VAN VLIET verlangd, niet is verleend geworden. Wij vragen.... waarom niet? — Ja wij zouden geneigd zijn te vragen: met welk regt is het den Indischen regter verboden, zonder verlof van den Gouv.-Gen., kennis te nemen van regtsvorderingen tegen residenten wegens handelingen in de uitoefening hunner functien begaan (8)?

In een volgend nummer beschouwen wij het 3e punt van beklag, te weten: *de gevangenstelling en verwijdering krachtens art. 24 van het Regerings-Reglement.*

(5) Omtrent hetgeen wij ten opzigte van deze publicatie zeggen, worde in het oog gehouden, dat wij uitleggen, niet beoordeelen.

(6) Deze beschikkingen zijn afgedrukt achter de afdruk der ministeriële nota van October 1850.

(7) Indische regt. Organisatie: art. 168; art. 57, in verband met art. 56 § 1; alsook art. 2 §§ 2 en 3.

(8) Hieromtrent zijn zeer lezenswaardig: *de aanwijzing der verordeningen, welke bij des adressants bezwaren worden ter sprake gebragt*; *de afdruk der verschillende beschikkingen verleend op des adressants aanzoeken om herstel en vergoeding; zoo door het Ind. Bestuur als door het Hoog Geregts-hof*; beiden gevoegd bij de afdruk der ministeriële nota van October 1850; als ook kantteekeningen 25 en 26 op die nota; *in het bijzonder de slotregelen van de 26e kantteekening.*

Buitenland.

ALGEMEEN OVERZIGT.

De Oostersche quaestie levert ook heden minder dan ooit belangrijk nieuws op. Men heeft de bevestiging ontvangen van het berigt, dat er nabij Giurgewo een hevig gevecht heeft plaats gehad, waarbij naar men wil prins Batturlin en de Hetman der Kozakken zouden gewon[...] de Russen hebben de nederlaag geleden. Voorts me[...] uit Weenen, dat prins Paskewitsch het opperbevel over het Russische leger herneemt. De telegraaf meldt eindelijk, dat drie schepen van de Vereenigde vloot in de Zwarte Zee de vestingwerken van Odessa op nieuw zouden gebombardeerd hebben. Dit berigt vereischt intusschen be[...]vestiging,

Volgens de depêches, die men van verschillende zijde ontvangen heeft, is een gedeelte van het Fransche expeditie-corps van de Oostzee reeds de groote Belt doorgezeild.

Luidens eene te Weenen van 19 dezer ontvangene de[...]pêche uit Wallachije gisteren reeds even als de overige telegrafische tijdingen door ons per telegraaf medegedeeld zou de Oostenrijksche generaal Hess bij Burtscherowa [...] grenzen van Wallachije zijn overgetrokken. Reeds zo[...] dikwijls is het berigt van den intogt van de Oostenrijke[...] in de Vorstendommen gemeld en weder tegengesproke[...] dat wij dit berigt wel vermelden, maar er geene[...] waarde aan kunnen hechten, vóórdat het op goede gr[...]den bevestigd is.

Men heeft de dagbladen en correspondentiën van Ma[...] tot den 18den dezer ontvangen. Daarin wordt beves[...] hetgeen wij reeds hebben medegedeeld. De vrijheid [...] drukpers is hersteld; het ministerie Sartorius is door [...] Koningin ontslagen; Madrid is in vollen opstand. Me[...] heeft echter noch per telegraaf noch per post eenig na[...] berigt van het gebeurde na den 18den. De bijzonderheden, [...] door de dagbladen worden medegedeeld, komen daa[...] neder, dat de bevolking van Madrid, na het ontvang[...] van het berigt, dat Barcelona en Valladolid in opst[...] waren, zich voor den opstand had verklaard, en e[...] deputatie aan de Koningin zond, om de wenschen va[...] bevolking te kennen te geven. Het ministerie Sart[...] werd daarop bij Koninklijk besluit van den 18den ont[...]gen; de bevolking van Madrid vernam dit met de le[...]digste vreugde, maar ontstak in woede en liep te wap[...] toen het officiële blad mededeelde, dat de afgetreden [...]nisters waren ontslagen onder de vleijendste dankbe[...]gingen voor de aan den lande en aan de Kroon bewe[...] diensten. De woede van het volk keerde zich vooral te[...] de Koningin-moeder, wier paleis op den 18den door [...] menigte werd verwoest. Vele buitensporigheden we[...] begaan, die de troepen te vergeefs trachtten tegen te g[...] volgens alle berigten moet het garnizoen niet dan [...] laauwheid de opstandelingen te keer zijn gegaan. De [...]gadier Garrigo, die in het gevecht voor de poorten [...] Madrid was gevangen genomen, werd uit de gevang[...] verlost en tot aanvoerder benoemd. De Koningin intuss[...] bood eerst het ministerie aan den generaal Cordova, [...] aan den hertog van Rivas aan; de gedwongene lee[...] werd ingetrokken en Garrigo tot generaal-komman[...] van Madrid benoemd. Hij trachtte de rust te herst[...] en dit moet gedeeltelijk in den avond van den 1[...] zijn gelukt. Intusschen heeft de telegraaf den 19den [...]degedeeld, dat de strijd dien dag hervat was [...] een verwoeden aanval van de menigte op het paleis [...] Koningin Isabella, naar men wil om de gehate Koni[...] Moeder daar te zoeken. De troepen zouden het paleis [...]dedigd hebben. Sedert dien tijd heeft men de belang[...] tijding per telegraaf ontvangen, reeds gister door ons [...]degedeeld, dat Espartero te Madrid zou zijn aangeko[...] Hoogst gelukkig zou deze gebeurtenis zijn, daar hij [...] zijn gezag welligt de orde hersteld en Koningin Isa[...] beschermd zal hebben. Mogt dit berigt evenwel bli[...] onjuist te zijn, of gelukt het den invloedrijken hertog [...] Victoria niet de opgewondene menigte tot bedaren te b[...]gen, dan zijn droevige gebeurtenissen te voorzien. [...] groote belangstelling zien wij dan ook de nadere be[...]ten te gemoet.

Den 10 Augustus wordt Keizer Napoleon van zijne [...] in het Zuiden terug verwacht.

Den 21sten is de buitengewone zitting van de O[...]burgsche Kamers geopend.

De Nationale Zwitsersche Raad heeft op voorstel van [...] commissie beslist, dat het uitvoerend bondsgezag zal [...]noodigd worden, om eene boodschap in te zenden be[...]kelijk de vermeedering van het getal diplomatische [...]ten van den Zwitserschen bond in het buitenland.

Prins J. Poniatowski is ontslagen, als gezant van [...] groot hertog van Toskane bij de hoven van Fran[...] Engeland en Belgie en tot commandeur van de St. Jose[...] orde benoemd; de markies de Nerlo is tot zaakgelas[...] *ad interim* van het Groot Hertogdom bij die h[...] benoemd.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

ZITTING VAN DINGSDAG, 25 JULIJ.

Aan de orde van den dag is de voortzetting der be[...]slagingen over art. 45 en het daarop voorgesteld a[...]ment van den heer van Hoëvell, van het ontwerp [...]stelling van het Reglement op het beleid der Rege[...] Nederl. Indie.

De heer VAN RAPPARD treedt in eene retrospectie[...] schouwing over de geschiedenis van art. 59 der Gr[...] en van de bedenkingen daartegen in de section[...] vroegere kamer in het midden gebragt. De rege[...] dat het Opperbestuur bij den Koning is, behoor[...] de uitzonderingen in het artikel zelf opgenomen. [...] nu de *behoefte* niet bewezen is aan regeling bij de [...] de benoeming, bevordering, het ontslag en op[...]stellen der officieren van het N. I. leger, kan d[...]

ling niet bij *de wet* plaats hebben. Men vroeg aan wie de beoordeeling stond, of er dan al dan niet *behoefte* aanwezig is, en dan wijst Spr. op de verklaring van den Min. van Just. bij de Grondwetsherziening afgelegd, waaruit blijkt, dat de beoordeeling der noodzakelijkheid tot regeling bij de wet, aan de regering overblijft.

De heer STORM VAN 's GRAVESANDE had gisteren het amend., van den heer van Hoëvell ondersteund, omdat hij dacht dat het alleen betrof het *pensionneren*, maar hij ziet nu dat het ook de benoeming geldt. De *benoeming* acht hij stellig tegen de Grondwet, en tegen de bevorderingen het ontslag volgens de regels bij de wet gesteld. Ook in Indie heeft hij groote bedenking.

De heer THORBECKE vraagt hoe en waaruit de behoefte moet blijken, waarvan al. 3 van art. 59 der Grondwet gewaagt. De heer van Rappard zeide dat de erkenning van die behoeften bij de Regering verblijft. Spr. erkent dat de Grondwet eene zekere voorwaarde is van tot stand koming eener wet, maar eene vraag is: welke is het beginsel van den grondwettigen regel, dat de behoefte moet blijken. De grondwet onderstelt, dat er gronden moeten zijn voor de regeling bij de wet. Z. i. is er altijd behoefte, dat een onderwerp van wetgeving geregeld worde door de wet. En het geldt hier een onderwerp van wetgeving, dat blijkt uit den aard der zaak. En nu vraagt Spr.: Wanneer zal die behoefte blijken? Wat moet er gebeuren om nog meer licht over de zaak te verspreiden? Welke redenen zijn er tegen eene regeling bij de wet? Zoo moet de vraag gesteld worden.

De heer VAN RAPPARD zeide, dat er in 1848 in de sectien bedenkingen waren tegen art. 59. Spr. antwoordt dat er geene enkele nieuwe bepaling werd voorgedragen of zij lokte in 1848 van de toenmalige kamer bedenking uit. Men wilde eigenlijk die herziening in zoo ruimen zin niet. Maar nu bestaat de Grondwet en men kan nu niet meer terug komen op den tegenstand bij gelegenheid der herziening op dit of dat punt geuit. Als nu de heer van Rappard zegt: er moeten sedert 1848 bijzondere omstandigheden zijn om de regeling bij de wet te verkrijgen, dan is dit, z. i., tegen den geest der Grondwet, omdat niet die vraag, maar wel die, welke redenen zijn er tegen, beantwoordt moet worden. Spr. vraagt wat nu beter is, dadelijke regeling bij de wet, of voorloopige regeling bij besluit?

Spr. vraagt waarom dit onderwerp nu nog bij proefneming te regelen, om dit later bij de wet te doen plaats hebben: gelijk de Regering dit zelf erkent. Dat men hem de redenen opgeve, waarom het nu te praematuur is, en spr. zal zich gaarne onderwerpen. — Hij is dus vooralsnog voor het amend., mits de benoeming er uit blijve, even als de heer van 's Gravesande dit reeds te regt opmerkt; want dit is eene vergissing in het amend., daar toch de benoeming uitsluitend aan den Koning behoort, en dit regt door geene wet aan banden of regels kan worden gelegd.

De heer ROCHUSSEN meent, dat men, door het amendement van den heer van Hoevëll aan te nemen, de quaestie prejudicieert. Men zeide het is een onderwerp van wetgeving. Ja, antwoorde spr.: voor het moederland, maar ook voor de kolonie is dit niet zeker.

De heer DE KEMPENAER zegt, dat de woorden van art. 59 der Grondwet duidelijk zijn, en de geschiedenis ter toelichting volledig is. Hij doorloopt nu van zijnen kant de geschiedenis van art. 59 en komt tot de slotsom, dat de *behoefte* alleen door de Regering zou kunnen verklaard worden.

De heer Baud zegt: dat er is: 1°. eene grondwettige quaestie; en 2°. eene vraag van nut. Wat het 1e aangaat refereert hij zich aan hetgeen de heeren van Rappard en de Kempenaer hebben in 't midden gebragt, maar er is een punt over het hoofd gezien. De heer Thorbecke zeide, dat elk onderwerp van wetgeving bij de wet geregeld moet worden. Ja, antwoordt Spr., mits er sprake is van dezelfde wetgevende magt, en dat is hier niet 't geval. Voor de koloniën bestaat tweeërlei wetgeving. Eene Indische en eene Nederlandsche; en van het gebied van het Indische gaat men niet eerder over tot het Nederlandsche, dan wanneer de behoefte daaraan bestaat.

De heer VAN HOËVELL, na de tegen zijn amend. aangevoerde bezwaren gerefuteerd te hebben, wijzigt zijn amend. en zoo ver, dat hij nu het bij vergissing ingeslopen woord benoeming er uit laat, en splitst zijn amend. wijders in twee gedeelten, om de quaestien uit elkander te houden. De nieuwe tweede alinea luidt aldus: „In Ned.-Indie, worden de officieren door den Gouv.-Gen. benoemd, op den voet bij algemeene verordeningen bepaald. Zij worden bevorderd, ontslagen en op pensioen gesteld volgens de regels door de wet te bepalen. De nieuwe 3e alinea zal afzonderlijk zijn en luiden, „De pensioenen worden door de wet geregeld.„

De heer DOMMER zal vóór 't amendement stemmen en betoogt dat zoo ooit, *thans* de tijd daar is om te bepalen, dat de zaak, welke het hier geldt, door de wet zal worden geregeld.

De heer HUGENHOLTZ grondt zijne stem vóór 't amend. op de overtuiging, dat er behoefte bestaat aan regeling bij de wet. Spr. toont vervolgens aan, door voorbeelden en feiten, dat die behoefte niet kan geloochend worden.

De Minister bestrijdt de amendementen op de reeds bestaande gronden, en meent vooral dat de Kamer niet wel zou doen door eene beslissing in deze te nemen, zonder vooraf zich te overtuigen, of de koning er mede tevreden zal zijn. Ten slotte maakt de Min. nog eene kleine, onbeteekenende verandering in het artikel.

De heer THORBECKE komt op nieuw in wederlegging van de aangevoerde gronden; doet uitkomen hoe men schijnt te willen volgen de politiek van uitstel; bestrijdt het gevoelen van hen, die meenen dat de behoefte om door de wet te regelen alleen erkend kan worden door de Regering en wederlegt de meening van den heer Baud, dat onder de vigerende Grondwet tweeërlei wetgevende magt voor Indie zou bestaan, enz.

De heer DE KEMPENAER houdt andermaal de uitlegging vol, die hij aan 't betrekkelijk art. der Grondwet heeft gegeven. De heer THORBECKE vraagt voor de 3de maal verlof om te spreken; de heer VAN AKERLAKEN verzoekt dat voortaan bij stemming worde uitgemaakt of een spr. driemaal het woord mag voeren, want Spr. gelooft, dat het tijd wordt om de discussie te bekosten. De vergadering geeft het gevraagd verlof aan den heer THORBECKE, die nu de rede van den heer DE KEMPENAER andermaal wederlegt.

De beraadslagingen alsnu gesloten zijnde, wordt het *eerste* amend. van den heer van Hoëvell met 41 tegen 16 stemmen VERWORPEN.

Vóór stemden de heeren: Hugenholtz, ten Cate, Dommer, de Poorter, Reinders, v. d. Veen, Westerhoff, van Bosse, de Man, Zylker, Sloet, Thorbecke, Jespers, Hengst, van Hoëvell en van Eck.

Het tweede amend. wordt mede met 34 tegen 24 stemm. VERWORPEN.

Vóór de heeren: Donker, v. Lennep, Hugenholtz, ten Cate, Bots, Dommer, de Poorter, Reinders, v. d. Veen, Westerhoff, van 's Gravesande, van Bosse, Heemskerk, de Man, Zylker, v. Deinse, Sloet, Meeussen, Thorbecke, Beens, Jespers, Hengst, van Hoëvell en van Eck.

Het art. zelf wordt zonder hoofdelijke stemming aangen.

De discussie keert alsnu terug tot art. 41, dat inmiddels door de regering is gewijzigd. Niemand vraagt het woord en wordt het art. aangenomen zonder discussie.

Bij art. 42 merkt de heer VAN ECK op, dat hier de Gouv.-Gen. bedreigd wordt met straffen, bedreigd in de wet op de ministriële verantwoordelijkheid, terwijl die wet niet bestaat. De heer GODEFROI gelooft, dat dit er niets toe doet, en dat was ook natuurlijk het gevoelen van den Minister. Het artikel wordt daarna aangenomen.

Twee bedenkingen heeft de heer THORBECKE tegen art. 43: 1°. spreekt art. 159 der Grondwet alleen van ambtsmisdrijf, hier zegt art. 43 ook «overtreding buiten de waarneming zijner bediening begaan „; 2°. vraagt Spr., waarom *na* het instellen van vervolging, de Gouv.-Gen. nog ter beschikking des Konings en niet, zoo als het behoort, ter beschikking der regterlijke magt wordt gelaten? — De Minister antwoordt, dat de laatste bedenking inderdaad noopt om te bekennen, dat de laatste regels van het artikel overtollig zijn, weshalve de Min. voorstelt de overbodige regels, door den heer Thorbecke als zoodanig aangewezen, te doen wegvallen. De eerste bedenking kon de Min. niet beamen.

De heer GODEFROI zegt, dat de Minister den heer Thorbecke niet juist heeft begrepen, wat betreft de eerste bedenking, en dat die bedenking allezins gegrond was. De heer THORBECKE stelt daarop een amendement voor, dat door den Minister wordt overgenomen.

De heer DE KEMPENAER vraagt opheldering omtrent de redactie; de heer THORBECKE wil daarop antwoorden, maar tweemaal gesproken hebbende, vraagt de heer V. AKERLAKEN de stemming, tengevolge waarvan dit verlof met 41 tegen 16 stemmen wordt verleend (de heer DE KEMPENAER, die eene inlichting vroeg, stemde o. a. *tegen*; zoodat hij zonder tegenspraak wenschte gelijk te hebben?)

Bij art. 46 spreken de heeren Elout en Thorbecke over de uitgebreide magt, aan den Gouv.-Gen. verleend in geval van oorlog of opstand. Laatstgemelde stelt voor, om, ter beperking van die magt, in te lasschen bij de tweede alinea de woorden: „voor zoo veel noodig is„, opdat de Gouv.-Gener. verantwoordelijk worde voor de maatregelen, die zonder noodzaak mogten genomen zijn. Daarover spreken de heeren van Lennep en de Minister, welke laatste verlaarde zich met het amendement niet te kunnen vereenigen.

Voorts vraagt de heer van Nispen eene inlichting, en meent de heer Godefroi dat het beter ware om tot gelijk doel in de eerste al. eene verandering te maken. De heer Thorbecke antwoordde daarop, dat hij gaarne *zijn* amend. prijs gaf, onder voorwaarde dat de heer Godefroi het zijne voorstelde en in de hoop dat het *alsdan* zal worden aangenomen. De heer Godefroi stelde daarop voor, om de woorden in de 1ste al. «die hij in het belang van het rijk en van N. Indie noodzakelijk acht,» te veranderen in «*die noodzakelijk zijn.*» De heer Elout stelt voor, om in de 2de al. in te lasschen de woorden: «overeenkomstig de «daaromtrent bij algemeene verordening vast te stellen «bepalingen.»

Bij het amendement van den heer Godefroi staakt met 29 tegen 29 de stemming.

Tegen de heeren: Hoekwater, v. Akerlaken, Donker, van Lennep, Dirks, v. d. Poel, Ten Cate, v. Franck, v. Rappard, Engelen, Luyben, Sander, Stolte, de Kempenaer, Schimmelpenninck, v. Goltstein, v. Amerongen, v. Foreest, Wintgens, Hoffman, Baud, van Nispen, v. d. Oije, Boeije, Oosting, de Brauw, Slicher en de Voorzitter. — Morgen zal alzoo voor het art. worden overgestemd.

Het amend. van den heer Elout wordt met 32 tegen 26 stemmen VERWORPEN.

Voor de heeren Mackaij, Bots, Engelen, Elout, de Poorter, Reinders, v. d. Veen, Westerhoff, v. Foreest, Wintgens, v. Lijnden, de Man, Zijlker, v. Deinse, Sloet, Thorbecke, Boeije, Hengst, v. Hoëvell, Groen, Akerlaken, v. Eck, Donker, Dirks, Hugenholtz en ten Cate.

Morgen voortzetting der discussie ten 11 ure.

's Gravenhage, 24 Julij.

Z. M. heeft goedgekeurd de beroepingen van predikanten, uitgebragt door de kerkeraden der gemeente hierna genoemd, als: van de Herv. gem. te Eck en Wiel, op J. Anspach, candid. bij het prov. kerkb. van Zeeland; van de Herv. gem. te Hattem, op W. P. van Zadelhoff, pred. te Fort Bath c. a.; van de Herv. gem. te Hoevlaken, op M. J. Bouman cand. bij het prov. kerkb. van Overijssel; van de Evange. Luth. gem. te Brielle en Hellevoetsluis, op C. L. W. Westhoff prop. bij het Evang. Luth. kerkgenootschap.

Z. M. heeft verleend de volgende pensioenen, als aan B. Gewald, commies der 2e kl. bij 'sRijks belastingen te Havelte. *f* 170; M. Gunningh, wed. van H. W. van Marle, in leven directeur van het postkantoor te Utrecht. *f* 561; H. Spölmink, wed. van M. van der Laan, in leven commies der 1ste kl. bij s' Rijks belastingen te Hengelo. *f* 271.

Men meldt ons uit Breda, dat de heer Staatsraad Mr. L. D. Storm zich sedert eenigen tijd ongesteld bevindt, en dat zijn gezondheidstoestand, hoezeer die langzamerhand in beterschap toeneemt, hem vooralsnog niet permitteert de werkzaamheden der 2e Kamer bij te wonen.

Uit Hamburg wordt door een gewoonlijk goed onderrigten correspondent aan de *Indépendance Belge*, o. a. het volgende geschreven, waarop wij de aandacht der regering vestigen.

„De Engelsche kruisers hebben, in de Witte zee, reeds «onderscheidene Russische koopvaarders, met goederen be«laden, genomen. *Sedert eenigen tijd merkt men op, dat «zij eene uiterste waakzaamheid over de Hollandsche «koopvaardijschepen uitoefenen.* De *Wilmina*, uit Am«sterdam met bestemming naar Koningsberg vertrokken, «is door het Engelsche stoomschip *Archer* genomen, en «naar Memel opgebragt *op de bloote verdenking* dat het «Hollandsche vaartuig contrabande aan boord zou hebben.» (Omtrent het wedervaren van de *Welmina*, verwijzen wij naar ons No. van gister, rubriek: Binnenland).

* Heden morgen is uit deze residentie naar Petersburg, vertrokken de heer Homoutoff, secretaris der Keizerlijke Russische ambassade hier te lande.

* Het zoo gunstig bekende muzijkkorps van het regement Dragonders, zal aanstaanden Donderdag des avonds ten 7 ure op het groot stedelijk badhuis te Scheveningen de volgende muzijkstukken uitvoeren: N°. 1 Potpourri *Stradella*, door Flaton, 2 Aria *Lucie de Lammermoor*, solo voor cornet à piston, door Donizetti, 3 Carlsbad, nouvelle suite de Valse, door Labitskij, 4 Duo *Lucrecia Borgia*, door Donizetti, 5 Ehestandsefreunde galop door *Gungle*, 6 Grand Divertissement Robert le Diable, door Meijerbeer enz.

Naar wij vernemen is Vrijdag 21 dezer door lidmaten van de Hervormde kerk alhier verzonden een adres aan Z. M. den Koning betrekkelijk de verhouding van de nederlandsche hervormde kerk tot de theologische faculteiten. Adessanten verzoeken daarbij hoofdzakelijk, dat 1. bij voorkomende vakatures voor de betrekking van hoogleeraar in de godgeleerdheid aan 's lands hoogescholen, die betrekking uitsluitend moge worden opgedragen aan mannen, die bewijzen gegeven hebben, dat zij, bij het bezit der overige vereischten, opregtelijk en ondubbelzinnig de belijdenis van de nederlandsche hervormde kerk zijn toegedaan, en 2° reeds dadelijk moge worden opgeheven en buiten verdere werking gesteld artikel *honderd zestien* van het Koninklijk besluit van 2 Augustus 1815, door het welk de Nederlansche hervormde kerk verpligt wordt geene leeraars te beroepen dan de zoodanigen, die aan 's lands hoogescholen gevormd en opgeleid zijn.

Te Rotterdam, 's Gravenhage en ook hier, worden adressen van overeenstemming in gereedheid gebragt, welke openbaar ter inteekening zullen gelegd worden. (*A. C.*)

Van eene geachte en naar wij meenen goed onderrigte zijde wordt ons verzekerd, dat bepaaldelijk besloten is tot het daarstellen van eenen spoorweg van Maastricht over 's Bosch naar Breda en verder naar Middelburg, en dat dezelve reeds voor het einde van 1855 in werking moet zijn.

Insgelijks schijnt er goed voorruitzigt te bestaan op het besproken kanaal van Wessem in Limburg naar de Schelde, welk ontwerp veel bijval vindt in de verschillende gemeenten van Noordbrabant. (*N. B*)

Den 22 Julij is te Drijber (gem. Beilen,) de boerenknecht J. Schurink, die bezig was met het maaijen van het koren door de hitte plotseling overleden.

Onder de gemeente Zuidland is in het laatst der vorige week des nachts aan eenige weidende paarden, de staarten bij en rondom het staartbeen bijna geheel afgesneden. De schuldigen zijn nog niet ontdekt.

Men verneemt uit Mexiko dat mevr. Sontag (gravin Rossi), niet aan een cholerageval is bezweken, maar uit onkunde van een duitsch geneesheer, die aldaar was aangekomen en haar vergif zoude hebben toegediend.

Ambt Vollenhoven, 24 Julij. Tot aanvulling van ons berigt van gisteren, nopens den brand in 't Klooster in deze gemeente gelegen kunnen wij nog het volgende melden: De oorzaak van den brand is onbekend, denkelijk is dezelve aan onvoorzigtigheid te wijten.

Door de buitengewone droogte en het aanwezige hoo-

is de brand zoo spoedig toegenomen, dat aan blusschen of redden van goederen bijkans niet te denken viel. 24 beste boerenwoningen en schuren zijn tot den grond toe afgebrand. Wenschelijk zoude het zijn indien (zooals tegenwoordig geschiedt) zich een commissie vormde, met het doel, om giften ten behoeve dezer bewoners in te zamelen, onder welke er zeer zeker velen zijn, die door den brand bijna van alles beroofd, ten gronde gaan.

Ingezonden Stukken.

De Heer van Herwerden en zijne geschriften.

Binnen den tijd van zes weken heeft de heer van Herwerden twee boekskens geschreven, die men om de wijdsche titels wel *boeken* zou moeten noemen, indien de inhoud daaraan conform ware. Voor het eerste boekske, «Java voorheen, tegenwoordig en in de toekomst» zullen wij alleen dit zeggen, dat wij daarin eenige *zeer goede* voorstellen tot verbetering hebben gevonden, maar niets, wat den aanmatigenden titel, zou kunnen regtvaardigen. Het tweede boekske, dezer dagen verschenen, voert den titel: «Is overgang tot vrijen landbouw op Java, zonder slooping van het stelsel van kultuur *nu* reeds mogelijk?»

Indien de heer v. H. die vraag heeft geopperd, om aan te wijzen, dat er menschen zijn die verlangen, dat men *nu* reeds het kultuur- of dwangstelsel door vrijen arbeid zal vervangen, dan zal hij wel zoo goed willen zijn, die menschen aan te wijzen, of ten minste die geschriften, waarin die *dadelijke* vervanging verlangt wordt. Wij kennen ze niet, en voelen ons daarom niet gedrongen op de vraag te antwoorden. Wanneer wij echter den inhoud van het genoemde boekske, vooral de tweede helft nagaan, dan komen wij tot de conclusie, dat de heer van Herwerden van meening is, dat bij invoering van partiële vrije kultuur (hij noemt het bladz. 26 een *bijstelsel* van vrije kultuur) de gedwongene kultuur lijden en te niet zoude gaan, vooral daar de verschillende betalingen aan plant- en werkloon, waardoor zegt hij, «een heen en weerloopen ontstaan, en de nu rustige landbouwende Javasche bevolking in *vagebonden* zou herschept worden!» blz. 27. De heer v. H. heeft dit door eenige *voorbeelden* getracht te staven en daarenboven op den meest stelligen, op blz. 13 e. a. m. wel eens hatelijken toon in de weegschaal zijner argumenten niets gelegd, als *zijne ondervinding* omtrent hetgeen, waarvoor de Javaan *geschikt*, en waarvoor hij *ongeschikt* is.

Daar nu, vermeenen wij, elk verstandig mensch het met ons eens zijn moet, dat, wil men nu het dwangstelsel op Java door vrijen arbeid vervangen, men daarmede uiterst voorzigtig, en vooral successievelijk moet te werk gaan; dit echter niet anders kan geschieden, dan naar mate de geschiktheid en de goede wil van den Javaan het mogelijk maken, de vrije kultuur naast de gedwongene niet *in te voeren*, maar van zelve te laten opkomen, en die zoo lang te doen aangroeijen, tot dat er geene dwangkultuur meer bestaat, dus juist door dat zoogenaamde *bijstelsel* van vrije kultuur, dat de heer van Herwerden zoo hevig bestrijdt, zoo moeten wij hier aanwijzen, dat het eenigste argument van den heer v. Herwerden, de *ondervinding*, zijne beweringen regtstreeks niet alleen *tegenspreekt* (blz. 5 noemt de heer v. H. *tegenspreken* nog niet *wederleggen*), maar de ongegrondheid daarvan zonneklaar aanwijst. De lezer zal dan kunnen beoordeelen, of wij te regt zullen onbeantwoord laten geschriften, die de heer v. Herwerden voor den vervolge nog mogt willen de wereld inzenden, indien daarin als bewijzen van zijne stellingen niets wordt aangevoerd dan zijne *ondervinding*.

Wij hebben vooraf slechts eenige woorden te zeggen omtrent het eerste gedeelte van zijn boekske. Hij wil te kennen geven, dat hij wel *verbeteringen*, maar geene *hervormingen* verlangt. Wij hebben er vrede meê. De heer van Herwerden prijst het stelsel en de handelwijze der Regering; wij hopen van harte, dat de Regering tot belooning daarvoor de *verbeteringen* moge invoeren, die de heer v. Herwerden in het belang van Java noodig acht, en voorstelt, en waarvan wij het nut ten volle beamen. De heer v. Herwerden zal dan zien, dat juist die *verbeteringen* den grondslag zullen geven voor die *hervormingen*, die hij zegt, dat wij verlangen en die dan van zelven te voorschijn komen zullen. Wij hopen daarbij natuurlijk ook, dat de heer v. Herwerden door dat woord: *hervormingen* nu niet zoodanig moge verschrikt worden, dat hij nu zijne voorstellen tot *verbeteringen* intrekt.

De heer v. Herwerden kant zich vervolgens met hand en voet tegen de bewering, dat zijne denkbeelden met die van den heer Cornets de Groot overeenkomen. Wanneer men echter oplettend naleest, hetgeen hij nu in dat nieuwe werkje hierover geschreven heeft, dan komt men op nieuw tot de overtuiging, dat hij ten opzigte van het kultuurstelsel met den heer C. d. G. alleen verschilt ten opzigte van het tijdstip der vervanging van gedwongenen door vrijen arbeid. En dit verschil komt nog alleenlijk daaruit voort, dat hij den heer C. d. G. omtrent dit tijdstip verkeerd schijnt te hebben begrepen. De heer C. d. G. heeft evenmin als de heer v. H. een bepaalden tijd aangegeven, binnen welken deze verandering kon tot stand gekomen zijn. Hij wil die verandering eerst dan, wanneer zij zal blijken, *mogelijk* en dus *wenschelijk* te zijn. Hij kan met den heer v. H. verschillen omtrent den tijd, wanneer die *mogelijkheid* zal blijken; maar te dien opzigte kan iedereen eene meening uiten, zonder het regt te hebben, te verlangen, dat die meening, eene [illegible] hypothese, bij voorkeur als de rigtige moet aangenomen worden. Is de heer v. H. echter van meening, dat die *mogelijkheid* nimmer zal blijken, dan zoude hij, die mogelijkheid in zijne geschriften beamende, niet ter *goeder trouw* zijn; en hij kan uit ons «Onderzoek naar den vrijen arbeid enz.» zien, dat wij eens voor al de goede trouw van al de schrijvers over koloniale aangelegenheden aannemen. Is hij echter nu te goeder trouw, dan wil hij door zijn tegenstreven tegen een *bijstelsel* van zijne cultuur te kennen geven, dat op een gegeven tijdstip de dwang-cultuur plotseling door vrije kultuur moet vervangen worden, en dan moeten wij ondanks ons zelven den heer v. Herwerden in de categorie plaatsen van die *hervormers*, van die *afbrekers*, van die *onvoorzigtige loslaters*, waartegen hij op blz. 6, 11, 27 e. a. m. zoo hevig te velde trekt.

En nu komen wij tot het hoofddoel dezer kritiek, het daarstellen namelijk van een *bijstelsel* van vrije kultuur, waarin de heer v. H. blz. 27 «onberekenbare verliezen en een volslagen ondergang van ons financieel en staatkundig bestaan in Indie» ziet. «*Verpligte* cultuur, naast *vrijwillige* cultuur arbeid,» zegt hij op blz. 27, is op Java onbestaanbaar. (Men gelieve te lezen, wat hij verder daarover zegt, omtrent het heen en weer loopen van den Dessa bewoners.) De heer v. H. heeft geen enkel bewijs aangevoerd, om aan te toonen, dat op eene plaats van Java *verpligte* kultuur door *vrije* daar naast bestaande kultuur te *niet* is gegaan. Wel heeft hij een paar vragen gedaan omtrent gevallen, die *zouden kunnen* voorkomen. Wij zullen het ongegronde daarvan aantoonen, door voorbeelden op *ondervinding* berustende, die juist in dit opzigt concluërende argumenten zijn, en die de heer v. H. dus beter gedaan had, aan te halen.

In de residentie Sourabaya, district Jangollo n°. 1, ligt de suikerfabriek Waroe van 480 bouw, thans aan den heer Kruseman toebehoorende; daar naast district Jangollo n°. 4 de fabrijk Ketegan, 480 bouw van den heer Tissot; daar naast en digt bij de stad Sourabaya, district Jaba-Kotta, de fabrijk Ketabang, 240 bouw van den Chinees Han-Tiaukie. Al deze fabrijken behooren onder het stelsel der verpligte kultuur. Daar nevens is niet alleen gelegen de stad met al hare behoeften aan arbeiders en hare vrije etablissementen, maar onmiddellijk aan de velden der genoemde fabrijken, palen de velden van *negen* vrije suiker- en indigo-fabrijken, gedeeltelijk trekmolens, gedeeltelijk door water gedreven wordende. Deze gedwongene en dat bijstelsel van vrije kultuur bestaan nu sedert meer dan 20 jaren naast elkander, en ik vraag den heer v. Herwerden of hem één geval bekend is, dat door een heen en weêr loopen der bevolking, eene benadeeling der gedwongene door de vrije kultuur hebben plaats gevonden. De heeren Kruseman en Tissot, eigenaren der fabrijken Waroe en Ketegan zijn hier in Nederland, de heer Coblijn, vroeger eigenaar der fabrijk Waroe, en die hij zelve heeft geadministreerd, is eveneens in Nederland. De heer v. Herwerden had dus de bewijzen voor zijne beweringen kunnen vinden, indien hij gewild had, en dit had meer afgedaan, dan zijne op hooge toon telkens herhaalde magtspreuken: de *ondervinding* leert, enz. die hoop ik, wel niet meer als waar zullen worden aangenomen, wanneer men ziet, dat juist de *ondervinding* die magtspeuken logenstraft.

De heer v. H. vraagt op blz. 28, wat geschieden zal, wanneer de Javanen bij eene onderneming *hoogere* betaling ontvangen, dan bij eene andere, daarheen overloopen en dan de andere onderneming daaronder moet lijden? Het spijt mij waarlijk, dat ik van den heer v. H. *zijne eigene ondervinding* in het geheugen moet terugroepen, om hem te doen begrijpen, dat die vraag overbodig en dus het antwoord onnoodig is.

De heer v. H. was in 1840, 1841 en 1842 assistent-resident te Probolingo. Het was in dien tijd, dat de verandering plaats had in de betaling van het plantloon voor het suikerriet, dat vroeger volgens taxatie, hoogstens 80 gulden koper per bouw bedroeg, en nu werd gebragt op *f* 3.50 koper per pikol geproduceerde suiker. Deze weldadige verandering heeft men te danken aan de omstandigheid, dat de heer G. L. Baud, directeur der kultures was, en niets verzuimde, wat strekken kon tot afschaffing van misbruiken, en betere belooning van de javanen in evenredigheid met de gedane moeite. De fabrikanten te Probolingo lieten zich die verandering welgevallen de fabrikanten van Passoeroewan niet, wat gebeurde nu?

De fabrijk Baijeman (Probolingo) 515 bouw produceerde:

		pikols suiker
in 1841	—	12573,49
1842	—	18302,49
1843	—	17174,08
	Totaal	48050,06
	gemiddeld per jaar	16016,68

hiervoor ontving de bevolking aan plantloon *f* 3.50 per pikol of *f* 56058,40 of per bouw *f* 108,85.

De fabriek Soemberkareng (Probolingo) 528 bouw produceerde:

		pikols suiker
in 1841	—	10641,10
1842	—	20776,50
1843	—	21271,96
	Totaal	52689,56
	gemiddeld	17563,18

hiervoor ontving de bevolking aan plantloon *f* 350 per pikol, of *f* 61471,15 per bouw *f* 114,34.

Aan die fabrijken grenst de residentie Pasoeroewan, waar 18 suikerfabrijken gevonden worden, bij name aan de grens van Probolingo de fabrijken «Dankbaarheid» in het district Gratie van den Chinees Kwee-Sangoan van 361 bouw en Kedawoong, district Redjassa van den heer C. Vos 377 bouw gouverments-grond. ... zonder in eene opgave der produktie te treden ... het feit constateren, dat de planters dezer fabrij... de hoogste taxatie nimmer meer dan *f* 80 per ... den ontvangen, dus bij eene fabrijk van 500 ... middeld per jaar meer dan *f* 12000 minder dan de ... naast liggende fabrijken in de afdeeling Probolingo ... stelsel bestaat sedert 14 jaren, en het verschil is ... de vermeerderde productie nog veel belangrijker gewo... daar de bevolking te Probolingo bij vermeerderde pro... telkens hoogere betaling ontving., die van Passoeroew... spijt der eveneens vermeerderde produktie nimmer ee... meer aan belooning kon ontvangen, omdat het teg... contracten streed.

Ik vraag nu den heer v. Herwerden en zijne opvo... heeft dit verschillende stelsel, heeft die verschillen... taling aanleiding gegeven tot heen en wederloopen, tot s... van het bestaande, heeft het aanleiding gegeven to... liezen, tot onzen finantiëlen achteruitgang of onde...

(Vervolg morgen.)

Per Telegraaf.

Parijs, Dingsdag 25 Julij. Te Genua zij een... lera-gevallen geconstateerd. In Modena zijn eenige ... tot wanordelijkheden gepleegd. De *Moniteur* v... berigt, dat Abas Pacha den 14 dezer, aan eene be... overleden.

Madrid, 22 Julij. De stad is rustig. San... benoemd tot minister van oorlog. De municipa... 1843 is hersteld. Het corps diplomatique is op h... bijeengeroepen.

Perpignan, 24 Julij. De generaal Blaser, o... ter van Oorlog, is naar Portugal gevlugt. Te ... heerscht rust.

Londen, Dingsdag 25 Julij. Heden is in h... huis beraadslaagd over het nieuw aangevraagd... crediet van 3 millioen pond. Lord John Russell v... dat de toekomstige grondslagen van den vrede ... berusten op de vernieling van Sebastopol en de o... der vorstendommen. Deze verklaring door d'Isra... veerd zijnde, ontkent Russell gezegd te hebben, ... topol vernietigd zal worden, maar dat hij verkl... dat Rusland geene vloot meer in de Zwarte zee z... Lord Palmerston verdedigde de beweringen van ... Russell. Er zal geene herfstzitting plaats hebben...

Kopenhagen, 24 Julij. De eerste Engel... pen zijn aangekomen. De generaal Baraguay ... wordt verwacht. Een eskader van de verbonde... heden is in de baai van Kiögi geankerd.

Prijs-Courant der Effect...

AMSTERDAM, 25 Julij 1854.

Nederland.	Pct.		Rusland.	Pct.
Ned. W. Schuld.	2½	59 3/16 3/8 3/16	*Hope* 1798/1816	5
Dito Certificat. .	3	70 7/8 71	Dito 1828/1829	5
Dito Dito . .	4	88¾	Cert. 1831/1838	5
O. I. Leening. .	4	88¼	Dito Dito	4½
Amort. Syndic.	3½		Dito *Hope* . . .	4
Hand.-Maats. .	4½		Dito *Stieglitz* .	4
Belgie.			Dito dito 5e Ser.	4
Certificaten. . .	2½		Inschr. Assig. .	6
D° *Rothschild* .	2½	48½	Certific. dito. .	6
Frankrijk.				
Obligatiën . . .	3		**Polen.**	
Spanje.				
Nieuwe	1	18 3/16 ¼	Obligatiën . . .	4
Dito Buitenl. .	3	36¼	**Oostenrijk.**	
D° Binnenl. 6/m.	3	33 5/16 9/16 3/8	Metalliek . . .	5
Bew. Sp. Com.		4 1/16 1/8	Dito bet. Amst.	5
Amort. Schuld.			Dito letter B. .	5
Portugal.				
Londen nieuwe.	5	35¾ 13/16	Dito 1847 . . .	2...
Dito uitgest . .	4		Dito 1851/1852	2...

Braz. bij Roths. p. s. 500. 5 pct. 96¾; Mex... 3 pct. 23⅞; dito Onb. 23⅞.

Bij zeer tragen handel was onze fondsenmarkt he... geheel flaauwer gestemd, zonder dat eene der ge... sen iets bijzonders opleverden. Alleenlijk in Spaans... kooplust, waardoor derzelver prijzen iets vaster w...

FRANKFORT, Maandag 24 Julij. Metaliek... Spanje binn. 3 pct. 33⅝; dito 1 pct. 18 5/16; W... 117⅞; dito Parijs 94⅛; dito Weenen 96½.

LONDEN, Dingsdag 25 Julij. Consols ... Mexico N. 3 pct. 24⅝; Peru 4½ pct. 67⅜, ⅝ ... 6¼; Spanje 3 pct. buit. 37⅛, ⅜; dito 1 p... Certificaten 4⅛; dito Passive 3⅞; Russen 4½ ... pct. 97½; Holl. 2½ pct. 59½; dito 4 pct. ... pct. 85.

Markt kalm.

PARIJS, Maandag 24 Julij. Fr. 4½ pct. ... pct. 70.80; Sp. binn. 3 pct. 33½; dito 1 ... 4½ pct. 90; O. Metall. 5 pct. 80½.

WEENEN, Maandag 24 Julij. N. Metall. ... B. 98; Bankactien 1265; Goud 29½; Wissel... dito Parijs 145½; Zilver 23½.

Gedrukt bij C. H. SUSAN, Jr., te 's...